

prob. constat, facta historia augeri etc.; quoad minusculas circumstantias *conc. maj.*: quoad rei caput, *subdist.* si adsint conditiones à nobis in positione requisitæ, *neg.* aliàs, *conc. maj.*

291 Arg. IV. Quo magis humanum testimonium ab origine recedit, *crescit eundo*, ita ut quod initio unius dicto nitebatur, decursu temporis, plenam auctoritatem acquirat, per accessum testium, qui unus, atque idem origine sunt: at ex concessis (281) hoc non sufficit ad auctoritatem plenam faciendam: ergo auctoritas numquam assumi potest in criterium veritatis. *R. neg. maj.* cum adjunctis probationibus, siquidem in sensu positionis eam accipimus. Neque enim facta illa, de quibus hactenus loquuti sumus, ejus indolis sunt, quæ ab uno accepta temerè in posteritatem divulgata sint. Exemplum sunt Moysis, aut Josue narrationes, quas ejusmodi argumentorum artifices maximè respiciunt; ut fidem Scripturarum divinarum elevent. Sanè si monumenta consulamus illorum temporum, nulla præter eorum scripta reperiemus: attamen ejusmodi narrationes divulgatae sunt apud eos, qui, vel testes oculati fuerant eventuum posteritati consignandorum, vel traditionem eorum, quæ ipsi non viderant, à majoribus habebant; eo modo acceptam, quo nos Japones, et Sinas existere, aut Romanos, Græcos, Persas rerum potitos. Hæc ita dicta sint quasi auctoritatem humanam tantum historici sacri sibi conciliarent, quos ceteroqui, Spiritu Sancto dictante loquutos, catholicè profiteamur.

292 Schol. Deniquè ne plura, quam par est, congeramus, quæ repetitiones ferè sunt argumentorum hactenus solutorum; animadvertendum, quæcumque in historia reperiuntur absurda, dissona, falsa, exaggerata ect., contra præfatas conditiones (281) plenam auctoritatem constituentes, peccare. Neque enim omnia amplecti indiscriminatim oportet, quæ ab scriptoribus eduntur; verùm omnem historię auctoritatem elevare, id demùm est sensum communem ejuravisse. Ingenuè fatendum, plerumque historicos partium studio ommittere, addere, exaggerare, elevare facta, quæ genti suæ dedecus, aut rivali gloriam accersere possunt: idcirco magna cautela legendi sunt scriptores, præsertim nostræ ætatis, quorum sublesta fides satis, superque nota est. Fucatis namque eloquentiæ coloribus, atque energica quadam dicendi vi phantasiâ rapiente; humana, divinaque omnia miscentes: nihil antiquius habent, quàm ut religionem, societatemque evertant, ac alium rerum ordinem humaniorem, si diis placet, introducant. Quid tum postea? an minus verum erit, Gallorum regnum eversum? Ludovicum XVI trucidatum? bellum per universam ferè Europam propagatum? Humanum sanguinem ad satietatem usque sitientis soli undique perfusum? Atqui hæc sunt quæ ab humano testimonio plenam auctoritatem habent, ut pro criterio veritatis adiscantur (281), non illa *peculiaris, et minuta, quæ præsertim in historia parum tuta sunt*, ut ait Leibnitius. Sed hæc hactenus.

CAPUT TERTIUM.

Methodus disputandi.

293 Concertationes litterariæ tum privatim in scholis ad exercitationem instituuntur, tum publicis in theatris exhibentur ad annui profectus adolescentium ostensionem, quum denique, quod rariùs apud nos fit, ut aliqua controversia discutatur, veritasque, quoad fieri potest, elucidetur. Miror, quosdam philosophicarum institutionum scriptores, præcepta methodi disputandi hunc tertium modum respicientia tradidisse, quæ ferè nullius sunt usus. Obsecro, mi bone, adolescentinè, quæ tu dictasti, defendenti, hoc præceptum tradis? *Disputetur animo veritatis. Hinc paratus uterque sit ad deserendam sententiam suam, si eam falsitatis convinci videat?* Non puto. Quid igitur est causæ, cur ejusmodi præcepta tradas, quæ non usuveniunt? Satiùs igitur duco, leges diversas pro diversitate disputationis quam brevissimè proponere, juxta triplex disputandi genus modò enuntiatum.

294 In scholis concertationes ferè quotidianæ habentur, ut juvenes positiones à magistro dictatas, aut ab auctore, cui operam navant, typis vulgatas propugnent, atque impugnent, tum se ad dispositionem exercendi gratia, quum etiam ut quæ privatim didicerint, altius infigantur, æriusque ingenium à disputatione acquirant. Usu magis, quam verbis addis-

cenda sunt, quæ ad præludia disputationis spectant: concertatio verò sic instituitur. Defendens argumentum ab contradicente propositum integrum repetit; sive, ut vulgò ajunt, resumit, quod fieri debet totidem verbis, aut saltem eundem sensum reddentibus: deindè singulas propositiones expendit, *negans, concedens, distinguens*, postquam singillatim quamlibet repetiverit. Quod si propositio talis sit, quæ maturius examen exposceret, neque contra conclusionem ex ea aliquid deducatur, *permittit* propositionem: cuando verò omninò ad rem non pertineat, aut alterius scientiæ provincia sit, *omittitur*, aut *transmittitur*, quod etiam voce *transeat* exprimere solent; quod idem ferè sonat, ac ejus discussionem nolle assumere. Concessis præmissis, consequentia negari debet, aut consequens distinguere oportere vult Tamagna, nisi prius ex præmissis alterutram distinxeris, quod non ab omnibus usu receptum video. Nonnumquam argumentum solet retorqueri, quod ut præ oculis poneremus, supra exhibuimus (286, 287). Quod ad oppugnantem attinet, negatam propositionem, pro consequentia sui syllogismi, aut enthymematis elicere debet; secus, eandem non probaret. Quum verò distinctione usus est respondens, partem negatam, aut concessam ita assumere debet, ut semper contra thesim nervos intendant; nec longiùs vagetur ab scopo deflectens. Disputationi eatenus insistendum est, quoad aliquid novi contra thesim proponatur: soluta jam difficultate, aut res-

pondente ipsa nihil enodante, ab disputatione cessandum est. Cavenda tamen est puerilis petulantia nimis de victoria impotenter exultans, atque adversario exprobrans ingenii imbecillitatem, eo quod aut victus sit, aut negata probare impar est. Convicia enim, dicteria, sarcasmi, arrogantia, contemptus, aliaque hujusmodi, quæ inter disputandum nonnumquam interseri solent, non modo urbanitatem dedecent, verum christianam etiam charitatem proscindunt. Denique vociferationes, clamores, inconcinni motus, aliaque phreneticum magis, quam sapientiæ alumnum decencia, omnino vitanda sunt. Neque virorum alioquin litteris, maturitate, ac gravitate pollentium quemquam movere debet consuetudo: nam contra urbanitatem ac decenciam exempla allegare, nefas est, imò et illa sequi turpissimum.

295 Ad publicas concertationes quod attinet, meminisse oportet finis illarum institutionis, quem nonnumquam oblivisci videntur, qui in eis contradicunt. Ego quidem sic existimo, ideò à majoribus nostris publicas disputationes inventas fuisse, ut adolescentuli philosophicis, aut theologicis studiis operam navantes, ad studium incenderentur, animo reputantes, se in publica palæstra ratione eorum, quæ in scholis didicissent, redditurus. Quamobrem nimis inurbanè eum se gerere dixerim, qui tamquam pro aris et focis decertaturus, adolescentem publicas theses defendentem, argumentorum vi opprimere nititur: egregiam scilicet laudem, et spolia ampla referre se existimans, si eum-

dem circumveniat, aut etiam si fieri potest, præceptorem ipsum disputationi præidentem. Neque enim positionis veritas, aut falsitas discutienda proponitur in publica disputatione, ut athleticis ejusmodi conatibus dimicandum sit: neque locûs, et tempus hujusmodi disquisitionis aptum est theatrum illud litterarium, in quo etiamsi victoria opponenti contingeret, non à falsitate thesis, verum ab ejus in disputando solertia, aut defendentis imbecillitate repeteretur. "Tantum abest, inquit Eduardus Corsinus, ut concertationes illæ, quæ fieri subindè solent inquirendæ veritati conferre possint, ut omnem potiùs ipsius inveniendæ spem nobis eripiant. Innata siquidem gloriolæ cupiditas, contradicendi spiritus, disputationis ardor, ingenii ostentandi studium, et pervicax quædam in asserendo constantia nos interdum transversos abripit, ut veritatem assequi non possimus; vel si fortè ea nobis affulsisset, negligamus." Undè ego concluderem, hisce disputationibus omnino aliùm finem præstitui debere; nimirum periculum faciendi, atque auditoribus exhibendi discipulorum in studiis profectum; quòvis alio ingenii ostentandi, aut si mavis, etiam veritatis inquirendæ studio remoto. Ceteroqui inutiles, atque mirificè vitiosos esse congressus illos, qui publicè peraguntur, ut populus spectator, idemque iudex accedat; in quibus amor unius vincendi dominetur, ac dissidentium quilibet eo consilio disserat, ut quicumque disputationis exitus sit futurus, semper tamen opinionem eandem ex colloquio cons-

tantissimè referre debeat, cum prælaudato scriptore non invitus profitebor.

296 Quocirca, ut ad tertium disputationum genus veniamus, ad inquirendam veritatem congressus illos tantum valere dixerim, qui remotis arbitris, partium studio seposito, sine ullo contendendi ardore, aut gloriosa ingenii ostentandi cupidine instituuntur. Si qui unquam peracti sunt, aut peragentur præfatis conditionibus, simillimos esse pronuntiabo Academicorum disputationibus, quas, si diis placet, ejusmodi fuisse persuadere ipsi nituntur. "Nostræ, inquit Tullius (in Lucullo c. 13.), disputationes non quidquam aliud agunt, nisi ut in utramque partem dicendo, et audiendo eliciant, et tamquam exprimant aliquid, quod aut verum sit, aut ad id quàm proximè accedat."

CAPUT QUARTUM.

Methodus legendi; seu studendi.

297 Memini, me adolescentulis studendi præcepta tradere qui philosophiæ operam dant; diversas postea scientias pro ingenii captu, numerum suscipiendorum ratione, aut animi propensione exculturis. Primum igitur methodum philosophiæ studendæ; deinde generaliores alias leges, quamlibet scientiam spectantes, proponemus. In antecessum tamen, quod omne studiorum genus respicit, monitos omnes volo, ad legendum, animum ab omni inordinato affectu

vacuum adducere oportere: *in malevolam quippe animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Experimentum quilibet in semetipso capere potest, nihil magis attentionem impedire, quàm inordinati impediunt affectus, perturbationes animi, aut imagines quædam vividiores phantasiam percellentes, atque animo continenter occurrentes.

298 Ad studium philosophiæ cum fructu peragendum, multum conducet labor studendi methodicè susceptus: et primò unumquemque articulum, seu *numerum* attentè lege: deindè remotis à libro oculis, quæ legisti repete, non tam è memoria recitando, quàm sensum eliciendo: demùm quum singulos articulos præfatto ordine didiceris, integrum paragraphum, aut caput continenter repete. Secundò. Multum conferet, postquam mente comprehenderis integrum caput, illud exscribere eo modo, quo memoriæ illud mandasti; scriptum mox cum libro collaturus. Tertio. Si quid proprio Marte partum addendum aut animadvertendum occurrat, cum præceptore conferendum, ad calcem adjuge. Quarto. Postquam universam dissertationem exhauseris, de integro eandem repetere oportet, ut altius memoria insculpatur. Quintò. Quæ negotium facessunt, aut omninò non percipiuntur, prius debent cum præceptore, aut alio peritiorè conferri, nec ulterius progrediendum; donec quæ præcedunt, rite comprehendantur.

299 Quod si jam studium proprio ingenio suscipiendum foret, duo maxime cordi esse de-

bent; delectus disciplinæ, cui danda est opera, ac librorum eandem pertractantium. Lectio namque vaga, et fortuita sine ullo fine scientiæ alicujus addiscendæ, aut obvium quemque scriptorem temerè arripiendo, confusionem idearum magis, quam doctrinam parere apta nata est. Primum igitur oportet ingenium proprium consulere, statum, vires, *quid ferre recussent, quid valeant humeri*. Newtonus, Boscovickius mathesim, ac physicam colant; Turnefortius, ac Linæus botanicem; Bourdalovius, Segnerusque sacram eloquentiam; Suarius, Petavius theologiam tanquam propriam spartam sibi deligant; ceteroqui mathematicus theologum volens agere, quum in calculis plusquam hominem, si ita loqui fas est, se præstiterit, Apocalypsim exponens, humana patietur; ut de Newtono agebat Volterius. Deindè ad librorum delectum, sive scriptoris optimi, qui methodicè, perspicuè, ac prout ingenium quemque ducit, aut brevitate cum perspicuitate consociet, aut fusiore calamo rem tractet, animum appellere oportet. Delectus hic maximi faciendus est: ex pravo enim delectu depravatio morum, erronea dictamina, præposterus cogitandi modus, stilus vitiosus, si minus infructuosus studendi labor prorsus dependet. Fateor juvenum non esse scriptorum meritum pensare; attamen et iudicio sapientum, quos consulere possunt, et constanti apud eruditos fama; optimos quosque diligere sibi queunt. *Postquam auctorem tibi omnibus numeris absolutum delegeris; præter ea, quæ mo-*

dò diximus de methodo philosophiæ studendi, sequentia accipe. I. *Nullius addictus jurare in verba magistri*, quam voles maximam de ipso præconceptam opinionem habueris, sed veritatis amor pro quacumque parte illa steterit, nos ubique deducere debet, ut probemus, quæ vera aut verisimiliora sunt; et quæ secus fuerint, deseramus. *Obest plerumque*, agebat Cicero (1. de Nat. Deor. c. 5.), *iis, qui discere voluerint auctoritas eorum, qui se docere profiterentur: desinunt enim suum iudicium adhibere: id habent ratum, quod ab eo quem probant iudicatum vident*. II. Non statim ac aliquid displicet, improbandum est. Plura sunt, quæ primo aspectu absona videntur, deinde tamen omnibus, quæ præcesserunt ac sequuntur, pensatis, aliam rerum faciem repræsentant. Novi hominem, qui tantum non impietatis damnabat recentiorum de speciebus Eucharisticis sententiam, ceterum omnia convicia in eandem conjiciebat. Fortè fortuna in Montei philosophiam incidit, ac primò in ipsum fremere, tum pacatius legere; deinde veluti indulgentior factus voluit de integro causam instituere: deniquè ad extremum opinionem præjudicatam deposuit. III. Omnino vitanda est lectio præceps, perfunctoria, aut oscitanter facta. Sunt nonnulli, qui devorare citius, quam libros legere videntur: sunt qui ita legunt, ut si ab eis postea quid legerint, roges, perindè ac si aliud egissent recordantur. Defectus nimirum attentionis, rei litterariæ pestis, omni cura vitandus est; ac si opus fuerit ad conciliandam attentionem, stilus præ-

manibus semper habendus, ut simul ac periculum legeris, statim in commentaria referatur. Denum liber in lexicum modum præsto esse debet, in quo notentur observata digniora, quæ in auctoribus legimus, volumine, tractatu, capite, ac pagina indicatis; ut postea quum opus fuerit, loca reperiantur scriptorum, qui materiam tunc nobis necessariam reddant. Quantum usui futura sit hæc praxis, quum aliquid proprio Marte componendum sit, experientia docebit, aut penitentia eos, qui monitum contempserint.

CAPUT QUINTUM.

Scientiarum impedimenta.

301 Scientiarum præcipua impedimentum à voluntate, quum ab intellectu oriri possunt; ac si quid de meo addendum sit, quod ab paucis notatum reperio, etiam à memoria. Ad voluntatem quod attinet, capite proximo adnotavimus, animi perturbationes nimium quantum mentis attentionem distrahere, quod obstaculum esse maximum scientiis condiscendis, nemo non videt. Verum operæ pretium erit singillatim indigitare plura voluntatis vitia, quæ litterarum acquisitionem vel præpediunt, vel impediunt. Ac primò ignavia ac lassitudo animi, qua laborem detrectant nonnulli, contenti superficiale notitiam rerum tenere, quin enucleatè, atque intimè veritatem rimentur.

Nonnumquam etiam reperies homines perfricatæ adeo frontis, qui ut suam ignaviam tegant, scientias omnes despiciunt, quasi nugæ sint litteratorum, magna venditantium pompa, quæ sciri non possunt, aut scire nihil interest. Pyrrhonicos istos dices, prius omnes scientias accuratissimè perpensis, atque earumdem inutilitate comperta, in hunc contemptum devenisse. Audivi quemdam ab desidia satis nobilem sæpius inclamantem, se nihil solidum nisi in Scripturis sacris invenire: inibi historiam, geographiam, chronologiam, criticam, astronomiam, physicam, verbo, scientias omnes addisci. Quis non putaret hujusce hominis bibliothecam SS. Patrum, Interpretum, Versionum omnis generis refertam esse? Scilicet ejus conclavia perlustranti, vix præter brevium, alium librum aspicere liceret.

302 Secundò. Intemperantia quædam animi, ac sacra sciendi fames, qua torquentur fervidioris naturæ homines, ita ut penè devorent libros, paucisque diebus integras bibliothecas exhauriant, hectica febris laborantibus similes, qui dum plus cibi ingurgitant, magis contabescunt. *Non multa sed multum legere*, his inculcandum est. Verissimè enim, et ad animum transferri potest, quod sensibus inculcabat Cicerone in Catone: *Tantum cibi, et potionis adhibendum est, ut reficiantur, non ut opprimantur vires.* Quod enim cibus corpori, lectio menti est, quam si nimium oneraveris, nihil concoquet. Invaluit etiam apud litteratos, fato nescio quo rei litterariæ, universalis quædam eruditio,

scientias, linguas, artesque omnes complectens, ita ut nisi habeatur illi similis, de quo Juv. Sat. 3.

Grammaticus, rhetor, geometer, pictor,
alip̄tēs,

Augur, schenobates, medicus, magus, omnia
novit,

in album eruditorum recipi non possit. Hinc perfunctoria quædam notitia scientiarum omnium, quas neque sciunt, neque ignorant, progressus tamen inde scientiarum sperari potest nullus, hinc *pedantismus*, ut dici solet, in rempublicam litterariam invectus; ita ut si quorundam elucubrationes legas, ad duas tertias partes citationes ac notas invenies, in quibus auctor hebraicè, græcè, chaldaicè, latinè, gallicè, italicè, hispanicè, anglicè loquitur; atque historiam, medicinam, algebram, antiquariam, physicam, poesim, chymiam, veterinariam, musicam, astronomiam, botanicem... quid plura? omnes artes, ac scientias complectitur. Ego verò neminem nomino, ut quis mihi jure succenseat: hæc autem dici oportere existimavi, ut juvenum ingenia ad genuinam litteraturam conformentur.

303 Tertiò. Inordinatus amor sui, à quo plerumque ducti nos mirificè extollimus; ingenium majus, quàm à natura acceperimus, nobis tribuimus, alios contemnimus, simultates scholasticas fovemus, odium in alterius sententiæ auctores creantes, qui nostræ favent, extolentes: nostra studia, elucubrationes, opinio-

nes magis ad gloriolam captandam, quàm ad veram scientiam acquirendam conformamus: demùm ab hoc fonte inexhausto præter alia quidam contradicendi ardor enascitur, ac reprobandi quæ alii dixerint, aut scripserint, et pertinacia quædam insuperabilis proprias opiniones sustinendi; quæ colloquia etiam familiaria ad altercationes perpetuas traducit.

304 Age jam, atque offendicula, quæ intellectus scientiis opponit, videamus. Neque verò hic tarditatem ingenii in medium adducere est animus: qui ita à natura conformatus est, aliam sibi vivendi rationem comparare debet, ac litteris valedicere. Quod si solers ingenium à natura sortitus fueris, præjudicia omnino exuere oportet, quæ rei litterariæ perniciem maximam afferunt. Præjudicium, ut ipsa vox sonat, est sententia animi ante tempus lata, aut concepta. Errôres omnes in præjudiciis haberi possent; sunt enim judicium mentis præposterum, eo quod sine ratione sufficiente ad ferendam sententiam, intellectus illam profert, atque idcirco miserandum in modum in errorem impingit. Præjudiciorum fontes sunt.

305 Primus. *Educatio*: ab infantia servis, foeminis, ac personis vulgaribus septi; deinde pueris aliis consociati, qui errores à suis haustos, quos à domesticis non accepimus, nobiscum communicant, acceptos confirmant: incredibile dictu est, quod præjudicia sensim, ac sine sensu imbibamus. Secundus. *Auctoritas* parentum, pædagogi, præceptorum, aliorumque, quos veluti oracula à pueris revereri assueti

sumus, præjudicatas opiniones adeò tenaciter in cereis puerorum mentibus infigere solent, ut vix, aut ne vix quidem, postea ipsos evincere queamus, ut dociles præbeant aures melioribus disciplinis. Si nos contra hæc præjudicia animum non obfirmassemus, enim verò horrorem vacui, qualitates occultas, aliaque ejusdem furfuris, etiãnum pro aris ac focis sustineremus. Tertius. *Sensuum illusio*, seu rectius dixerim, propensio ad iudicandum statim ac sensus referunt quin eorundem relationem discutiamus, ratione in iudicem adscita. Vitium hoc adeò genus hominum pervasit, tamque naturæ nostræ insitum est, ut nemo unus sit, qui gloriari possit se à sensibus numquam illusum. Audeo dicere, Copernicanum systema minus ab auctoritatibus sacræ Scripturæ, quam à sensuum nostrorum præjudiciis labefactari. Quartus. *Pravæ affectiones*. De his jam modò egimus, quum de voluntate disserebamus. Audi nunc Tullium (lib. 2. de Orat. c. 42.): "Plura multo homines iudicant odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua permotione mentis, quam veritate."

306 Ab ideis etiam obscuris et confusis nostri intellectus (27, et seq.) profectum in scientiis impediri indubium est. Nonnulli ita conformati sunt à natura, ut etiãmsi tardioris ingenii non sint, tam obscurè, aut confusè res percipiunt, atque in mente collocant, quas si explicare postea velint, nec ab aliis percipiantur, et ipsi se non intelligant. Alii autem ni-

tidam mentem nacti, à properata, aut etiam oscitante lectione, quas concinnas habere possent ideas, confusas accipiunt. Utrisque pro acquirendis notionibus claris, ac distinctis, sequentia monita damus. Primum: Lectio properans, aut perfunctoria omninò vitanda. *Præstat, otiosum esse, quam nihil agere*, his dici potest, qui ita legunt, quasi nihil agant. Secundum: Plura simul objecta contemplari caveant, multitudo enim parit confusionem. Quod si res discutienda multiplex sit, atqui implexa, separatio facienda est, in membra quasi concidendo, ac singillatim unumquodque perpendendum. Tertium: Ordo etiam in meditatione servandus, nè quæ sunt ultima, primis præponantur: sed res eo, quo fluunt ordine, inspicendæ, atque examinandæ sunt, naturæ methodum sequendo: eoque fiet, ut præcedentia lumen sequentibus affundant. Quartum: Juvabit etiam ulterior in quolibet membro contemplando divisio, quæ in notas proprias resolvat, ac veluti analisim partium efficit. Prolixior tamen resolutio confusionem parere potest, quoniam mens etiam idearum numero obruitur (72). Sextum: Ubi materia externis signis, ut fit in geometria, repræsentari potest, plurimum juvabit ea adhibere, ad imaginationem firmitus in objecto retinendam. Denique notionem, quæ initio claræ et distinctæ fuerunt, tractu temporis delentur paulatim, atque obscuræ, sin minus confusæ, fiunt. Quamobrem quæ semel adamussim didicimus, sæpius repetere oportet, atque altius imprimere, ne deleantur, aut con-

fundantur. Sed hoc jam ad memoriam pertinet.

307 Et quidem magnum à memoria adju-
mentum ad scientias comparandas haberi, so-
lus ille negabit, qui nos tantum scire, quod
memoria retinemus, ignoret. Plures qui in re-
publica litteraria magnum sibi nomen fecerunt,
memoriæ magis, quàm mentis viribus excelluis-
se, ab eorum scriptis luculenter apparet. Non
is ego sum, qui memoriæ artem tradere velim.
Simonides id se invenisse profitebatur, apud
Tullium (2. de Orat. c. 86) ex eo, quod post
collapsum conclave, in quo cum Scopa, aliis-
que coenabat, atque interitum fortuito, in col-
loquium extra triclinium evocatus vitasset, ca-
davera oppressorum ex ordine, quo accumbe-
bant, recognoscens, indicavit. Sanè plurimum
juvare memoriam puncta quædam figere, quæ
tamquam simbola sint rerum in memoriam re-
vocandarum, experimento quisque in semetip-
so comprobare potest. Ad ea tamen, quæ scien-
tias comparandas spectant, nulla alia certior est
via, quàm sæpius repetere, quæ memoriæ com-
missa fuerint; ceteroqui fructus omnis præte-
riti laboris evanescet. Hoc sensu intelligi oportere
ciceronianum illud, *memoria excolleudo
augetur*, vel experientia vel metaphysica,
quam jam aggressuri sumus, nos docebit.

INSTITUTIONES
METAPHYSICÆ.

~~Quædam similitudo~~
~~Quædam similitudo~~
~~Quædam similitudo~~
~~Quædam similitudo~~